

ԱՐԾՐՈՒՆ ԶՈՎՅԱՆՆԻՍՅԱՆ

ԴԱՅՆԱԲԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ I

ՕԳԱՅԻՆ ՂԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

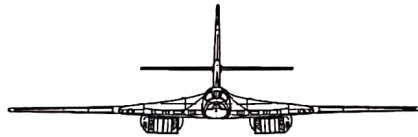

ԱՐԾՐՈՒՆ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

ՌԱԶՄԱՐՎԵՍՏ

ՀԱԱՏՈՐ 1

ՕԴԱՅԻՆ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԵՂԻՆԱԿԱՅԻՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՐԵՎԱՆ . 2016

ՀՏԴ 355/359

ԳՄԴ 68

Հ 854

Աշխատությունը տպագրության են երաշխավորել ՀՀ ՊՆ մարշալ Արմենակ Խանփերյանցի անվան ռազմական ավիացիոն ինստիտուտի և ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի գիտական խորհուրդները:

Հովհաննիսյան Արծրուն

Հ 854

ՌԱԶՄԱՐՎԵՍ: Հ 1. ՕԴԱՅԻՆ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ / Ա. Հովհաննիսյան. – Եր.: Հեղինակային հրատ., 2016. – 792 էջ + 36 էջ ներդ.:

Աշխատությունը իրենից ներկայացնում է XX–XXI դարերի ռազմարվեստի պատմություն, արդի խնդիրների ուսումնասիրություն և ռազմարվեստի ապագայի հայեցակարգային առաջարկություններ:

ՀՏԴ 355/359

ԳՄԴ 68

ISBN 978–9939–0–1687–0

© Ա. Հովհաննիսյան, 2016

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Երկու խոսք	5
Հատորյակի առաջաբան	9
Առաջաբան	21

ԳԼՈՒԽ 1. ԵՀՊ-ԻՑ ՄԻՆՉԵՎ ՌԵԱԿՏԻՎ ԴԱՐԱՇՐՋԱՆԻ ՀԱՍՏԱՏՈՒՄԸ

1.1. ՕՀՄ-ները ԵՀՊ-ի ժամանակ և մինչև տիեզերական դարաշրջանը	25
1.2. Կորեական երկնքում	45
1.3. Միջին Արևելքի կայծակնային առաջին պատերազմը	59
1.4. Չինական փոքր պատերազմը	66
1.5. Վիետնամական երկնքում	67

ԳԼՈՒԽ 2. ԱՄԵՐԻԿԱՆ ՄՈԴԵԼԻ ՀԱՍՏԱՏՈՒՄԸ

2.1. ՌՕՈՒ-ՀՕՊ առաջին մենամարտը Մերձավոր Արևելքում	111
2.2. «Դատաստանի օրը»	118
2.3. Աֆղանական երկնքում	134
2.4. Իրան-իրաքյան պատերազմը	143
2.5. 1982 թ. Լիբանան	158
2.6. Ատլանտյան օվկիանոսի հարավում	170
2.7. «C-200»-ի դեբյուտը	176

ԳԼՈՒԽ 3. ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ԴԱՐԱՇՐՋԱՆԸ

3.1. Տիեզերական դարաշրջանի ուղղակի ազդեցությունը	182
3.2. ՕՀՄ-ները տիեզերական դարաշրջանում	203
3.3. Բալկաններում, Աֆղանստանում և Իրաքում	221
3.4. ԱԹՍ-ների դերն ամերիկյան ՌՕՈՒ-ում	231

ԳԼՈՒԽ 4. ՕՀՄ-ՆԵՐԻ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԵՎ ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ

4.1. Կործանիչների կիրառության հիմնական արդյունքները	242
4.2. Ամերիկյան ՌԾՈՒ-ի «երկար ձեռքը»	247
4.3. Հակառակորդի ՌՕՈՒ-ի և ԹՍ-ների ուսումնասիրությունը	264
4.4. Ամերիկյան օդային հետախուզությունը	270
4.5. Ամերիկյան ռադիոհետախուզությունը և ՌԷՊ-ը	295

ԳԼՈՒԽ 5. ՕԴԱՅԻՆ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՆՈՐ ՍԵՐՆԴԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄՆԵՐԻ ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳԸ

5.1. Նոր տիպի զենքեր. մարտի նոր մոդել	299
5.1.1. Էլեկտրակրակային մարտ	312
5.2. Ցանցակենտրոն գործողություններ և պատերազմ	322
5.3. Ցանցահարթակակենտրոն պատերազմներ	329
5.4. Օդուժի ազդեցությունը զրահատանկային զորքերի զարգացման վրա կամ հրասայլը ցանցահարթակակենտրոն պատերազմում	335
5.5. Ամփոփում	344

ԳԼՈՒԽ 6. ՀԱՄԵՄԱՏՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆ

6.1. Խորհրդային մոդելը	352
6.2. Ռուսական մոդելը.	362
6.3. ՕՀՄ-ների դեմ պայքարի ամենաբարդ խնդիրը	372
6.4. Նոր հայեցակարգերի քննադատություններ	383

ԳԼՈՒԽ 7. ԴԱՍԵՐ ՄԵԶ ՀԱՄԱՐ

7.1. Օրինակներ հայոց պատմությունից	393
7.2. Հայկական օդուժի և քաղաքացիական ավիացիայի գործողությունները Արցախյան ազատամարտում	404
7.3. ՀՀ ռազմաօդային ուժերը	414
7.4. ՀՕՊ-ի և ՌՕՈՒ-ի միավորման խնդիրը.	425
7.5. Ադրբեջանական ՌՕՈՒ-ի առանձնահատկությունները	433
7.6. Կործանիչները և ՀՕՊ-ի այլ սպառազինությունը	448
7.7. Օդուժի բարեփոխումների այլ հարցեր	460
7.8. Այլ ՕՀՄ-ներ	471
7.9. ԱԹՍ-ները մեզանում	488
7.10. Ենթակառուցվածքները.	511
Վերջաբան.	521
Air Supremacy (Summary)	527
Воздушное превосходство (Резюме)	543
Լրացուցիչ նյութեր	
1. Բալիստիկ հրթիռների զարգացման պատմությունը.	557
2. Ուղղաթիռները բանակում.	568
3. Ռմբակոծիչները ԵՀՊ-ից հետո.	588
4. ԶՀՀ-ների զարգացման հակիրճ պատմությունը	597
5. «Օդ-օդ» դասի հրթիռների զարգացումը	634
6. Կործանիչ ինքնաթիռների զարգացումը և դրանց համեմատությունը.	643
Հավելվածներ	
1. Վիետնամական պատերազմում ամերիկյան ԹՍ-ների կորուստների մանրամասն տվյալները.	677
2. Թուրք-հունական օդային մարտերի արդյունքները.	711
3. Սառը պատերազմի ժամանակ օդային հիմնական միջադեպերը և դրանց արդյունքները	713
Օգտագործված հապավումների ցանկ	738
Ռուսական/խորհրդային ԹՍ-ներին և ԶՀՀ-ներին տրվող ՆԱՏՕ-ական անունները.	741
Ամերիկյան ԹՍ-ներին և ԶՀՀ-ներին տրվող անունները.	749
Օգտագործված աղբյուրների և գրականության ցանկ.	756

Արծրուն Կարապետի Հովհաննիսյան

ՌԱԶՄԱՐՎԵՍՏ

ՀԱՏՈՐ 1

ՕԴԱՅԻՆ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

Տեքստերի շարվածքը՝
Խմբագիր՝
Սրբագրիչ՝
Ձևավորումը՝
Էջադրումը՝

Ա. Հովհաննիսյանի
Ք. Ալագուլյան
Լ. Խաչատրյան
Վ. Կարապետյանի
Գ. Հարությունյանի

Տպագրությունը՝ օֆսեթ: Չափսը՝ 70x100/16: Թուղթը՝ օֆսեթ:
Ծավալը՝ 49.5 տպ. մամ. + 2.25 մամ. ներդիր: Տպաքանակը՝ 200 օր.:

Տպագրվել է «ԶԱՆԳԱԿ-97» ՍՊԸ-ի տպարանում
ՀՀ, 0051, Երևան, Կոմիտասի պող. 49/2, հեռ.՝ (+37410) 23-25-28
Հեռապատճեն՝ (+37410) 23-25-95, էլ. փոստ՝ info@zangak.am
Էլ. կայքեր՝ www.zangak.am, www.book.am